

УДК 378.147

Яворська Т. І., д.е.н., професор

Таврійський державний агротехнологічний університет

**УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА
БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»**

Анотація. Виявлено основні причини впливу на якісний рівень практичної підготовки фахівців економічного профілю. Сформовано пропозиції по оптимізації професійної підготовки студентів шляхом удосконалення структури навчального плану спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Передбачено наближення змісту навчального плану до вимог роботодавців. Обґрунтовано необхідність підвищення професійної підготовки викладачів.

Ключові слова: професійна підготовка, навчальний план, спеціальність, фахівці економічного профілю, вищий навчальний заклад.

Постановка проблеми. Вже досить тривалий час точиться дискусія щодо необхідності скорочення кількості підготовки фахівців економічного напрямку для потреб народного господарства країни або окремого регіону. Відповідно держава майже не виділяє бюджетних місць для студентів економічних спеціальностей, особливо в так званих «непрофільних» вищих навчальних закладах. Склалася ситуація, що при великій кількості випускників економічного спрямування, якість їх підготовки, особливо практичної, залишається низькою. Проте студенти із високим рівнем професійної компетенції, незважаючи на високу конкуренцію, знаходять застосування своїх знань на ринку праці. Тобто, від якості реалізації процесів підготовки у вищих навчальних закладах опосередковано залежить і успішність вдалого працевлаштування випускників, і ефективність виконання ними практичної діяльності в установах, організаціях, підприємствах, веденні власного бізнесу. А тому реалізація наукових досліджень, які стосуються аспектів якісної професійної підготовки фахівців з вищою освітою є завданням, від успішного вирішення якого залежить загальний добробут усього суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню аспектів реалізації ефективної діяльності у сфері вищої економічної освіти

приділяється увага у багатьох публікаціях вітчизняних науковців-педагогів (Л. Дибков, М. Коляда, Т. Поясок, О. Смілянець, В. Стрельников, Л. Чепурда, С. Яблочников та ін.) та науковців-економістів (О. Боброва, А. Колот, М. Коцупатрий, Т. Оболенська, В. Шиян та ін.). Проте майже не приділялося уваги аналізу причин невідповідності вимог роботодавців та реального рівня якості підготовки фахівців економічного профілю у ВНЗ України та розробці заходів щодо їх усунення.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є аналіз організації навчально-виховного процесу в університеті та причин виникнення існуючих нині суттєвих протиріч між актуальними вимогами роботодавців щодо сукупності фахових знань, умінь та навичок випускників економічного напрямку підготовки та їх реальним рівнем якості. Одним із завдань дослідження є формування пропозицій по оптимізації професійної підготовки шляхом удосконалення навчального плану підготовки (зокрема по спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»).

Виклад основного матеріалу досліджень. Для початку ми спробували виявити причини, які впливають на якісний рівень підготовки фахівців. Зокрема, проведений SWOT – аналіз підготовки магістрів спеціальності «Економіка підприємства» Таврійського державного агротехнологічного університету показав, що студенти до внутрішніх сильних сторін даної спеціальності відносять достатньо високий теоретичний рівень підготовки викладачів, проведення консультативної роботи, доступність методичного забезпечення, толерантне відношення викладачів до студентів тощо.

Внутрішніми слабкими сторонами підготовки, з точки зору студентів вважається відсутність диференційованого підходу у навчальному процесі через велику чисельність студентів у групі, недостатня кількість практичних занять із вирішенням конкретних виробничих ситуацій на реальних підприємствах, велика кількість загальноосвітніх предметів, недостатній обсяг годин для викладання дисциплін професійного спрямування.

З нашої точки зору, до основних зовнішніх загроз якісної підготовки можна віднести недостатньо високий рівень шкільних знань майбутніх студентів, відсутність мотивації їх підготовки у вищих навчальних закладах, а до внутрішніх – невідповідність структурно-логічної схеми підготовки вимогам економістів аграрного профілю, бажання підготувати «універсального економіста», відсутність виробничої практики, недосконалий навчальний план підготовки фахівців і зрештою не завжди висока кваліфікація викладачів та відсутність досвіду практичної роботи у більшості із них на підприємствах, установах та організаціях. Саме останнє

разом із складною системою економічної освіти, підґрунтя якої було закладено ще за часів колишнього Радянського Союзу, на нашу думку, не дає можливості швидко реагувати на динамічні зміни вимог ринку праці.

Поєднання зауважень студентів і вимог роботодавців дало можливість зробити висновок, що найбільш слабким місцем для випускників економічних спеціальностей є низький рівень практичних знань студентів і невідповідність їх вимогам сьогодення. І оскільки не кількість фахівців на ринку праці сьогодні відіграє головну роль, а якість їх підготовки, виникла необхідність перегляду навчальних планів в сторону підвищення рівня практичної підготовки студентів. Особливо актуальність цього підходу підвищується при впровадженні нового переліку спеціальностей. Зокрема кафедрою економіки підприємств буде здійснюватися підготовка студентів спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Дана спеціальність передбачає підготовку як майбутніх представників малого бізнесу (приватних підприємців), так і фахівців, які зможуть працювати на великих підприємствах.

Визначальним моментом підготовки фахівця є навчальний план відповідної спеціальності. Для його наближення до реальних потреб роботодавців, кафедрою економіки підприємств було проведено «Круглий стіл», у роботі якого брали участь представники економічної служби сільськогосподарських і переробних підприємств, керівники фермерських господарств, приватні підприємці. Зауваження та побажання учасників «Круглого столу» з оптимізації професійної підготовки зі спеціальності «Підприємництво, торгівля і біржова діяльність» містять як організаційні заходи, так і впровадження нових дисциплін, послідовність їх викладання та побажання щодо змісту вивчення окремих курсів. Ми згрупували їх за наступними напрямками:

- вивчення іноземних мов професійного спрямування протягом усього періоду навчання;
- організація виробничих практик, у тому числі іноземних;
- введення навчальної практики «Введення в спеціальність» на 1 курсі;
- доцільність викладання дисципліни «Звітність суб'єктів господарської діяльності» після дисциплін «Економіка праці», «Оподаткування», «Облік»;
- орієнтування студентів на вирішення практичних завдань, часткова, або повна відмова від тестування;

при підготовці фахівців важливим є глибше вивчення:

- фінансів та кредитування підприємств, оподаткування, з акцентуванням уваги на механізмі нарахування та повернення ПДВ, звітності підприємств, ІС: Бухгалтерія; ІС: Підприємство;
- ціноутворення із врахуванням наслідків зміни валютного курсу (особливо на продукцію, що експортується);
- законодавчої бази, яка регулює зовнішньоекономічну діяльність підприємств;
- механізму створення підприємств, особливо малого;
- біржової діяльності (механізм функціонування внутрішніх бірж, діяльності на міжнародних біржах заключення форвардних контрактів);
- правових питань (трудове законодавство, господарське право, земельне право та ін.), викладати які має обов'язково практикуючий фахівець;
- товарознавства з вивченням групи продовольчих та непродовольчих товарів;
- питань у сфері регулювання земельних відносин;
- реєстратора розрахункових операцій;
- звітності в дисципліні «Звітність підприємств» по екології та добуванню води і природних ресурсів;
- ведення бухгалтерського обліку по водопостачанню та його особливості;
- застосовування пільг та субсидій тощо.

Проте саме удосконалення навчального плану не дасть результату без відповідної професійної підготовки викладачів. Для здійснення якісного професійного навчання студентів, необхідно щоб викладачі декілька разів проходили не просто формальну перепідготовку, як це досить часто відбувається в українських ВНЗ, а короткострокове стажування терміном 2-3 місяці у підприємствах, які є провідними у певній галузі. При цьому вони мають реально реалізовувати низку важливих функцій у межах виконання службових обов'язків на посадах нижньої і середньої ланки управлінської ланки. Саме після цього викладачі зможуть успішно передати свій практичний досвід студентам і більш якісно підготувати їх до самостійної професійної діяльності.

Висновки. Процес навчання в університеті має бути націлений на підготовку студента до успішного виконання ним виробничих функцій. Структура та складові елементи професійної підготовки фахівців за спеціальністю «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» вимагають суттєвого удосконалення, основою якого має стати формування актуальних

для ринку праці теоретичних знань, умінь та навичок. Для забезпечення набуття студентами глибоких теоретичних знань та усталених практичних навичок вже сьогодні є позитивні зміни у формуванні сучасного навчального плану в бік скорочення вивчення дисциплін до 5-6 у семестр, збільшення годин на аудиторну роботу (особливо практичних і лабораторних занять), врахування вимог роботодавців. Необхідно ще звернути увагу на підвищення професійного рівня самих викладачів і в цьому плані можливо використати досвід організації професійного навчання в університетах близького та далекого зарубіжжя.

Бібліографічний список.

1. Боброва О. Г. Актуальні питання формування навчальних планів підготовки економістів сфери агробізнесу / Економіка агробізнесу: суть та процес викладання у вищих навчальних закладах: тези доповідей на науково-методичній конференції. 23-24 листоп. 2005 р. Відп. за вип. С. І. Дем'яненко. – К.: КНЕУ, 2005. – С. 27-30.

2. Дибков Л. М. Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетенції майбутніх економістів: авт. дис...канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Л. М. Дибков // АПН України, Інститут вищої освіти. - К., 2006. – 227 с.

3. Колот А. М. Економічна освіта у вищих навчальних закладах: напрямки подальшого розвитку / Економіка агробізнесу: суть та процес викладання у вищих навчальних закладах: тези доповідей на науково-методичній конференції. 23-24 листоп. 2005 р. Відп. за вип. С. І. Дем'яненко. – К.: КНЕУ, 2005. – С. 3-7.

4. Яблочников С. Л. Аспекти професійної підготовки у ВНЗ фахівців економічного профілю / С. Л. Яблочников // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. - 2012. - № 3 - С. 136-139.

Yavorska T. Improving professional training in "Business, trade and exchange activities"

Summary. The basic reasons of impact on qualitative level of practical training in economics are discovered. Propositions to optimize the training of students by improving the structure of the curriculum of the specialty "Business, trade and exchange activities" are formed. The bringing to content of the curriculum with the requirements of employers is predicted. The necessity of increasing the training of teachers is grounded.

Keywords: training, curriculum, specialty, specialists in economics, higher education institution.